

Προσωπογραφία της Jane Thompson

(από την Ήρα Παπαγεωργίου)

Η Jane Thompson είναι μια από τις κυριότερες σύγχρονες εκπροσώπους της Ριζοσπαστικής Εκπαίδευσης Ενηλίκων. Μεγάλωσε στο Hull του βιομηχανικού βορρά της Αγγλίας όπου και ξεκίνησε την καριέρα της ως καθηγήτρια Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και καθηγήτρια Παιδαγωγικής. Αργότερα το ενδιαφέρον της μετατοπίστηκε προς την Εκπαίδευση Δεύτερης Ευκαιρίας για γυναίκες στον οποίο τομέα και αφιερώθηκε κατά την δεκαετία του 80. Εκείνα τα χρόνια εργάστηκε στο Τμήμα Εκπαίδευσης Ενηλίκων του Πανεπιστημίου του Southampton όπου και ίδρυσε σε συνεργασία με φοιτήτριες της το Εκπαιδευτικό Κέντρο Γυναικών. Παρά τις αντίξοες πολιτικές συνθήκες της εποχής, κατάφερε να διατηρήσει το κέντρο ανοιχτό για δέκα χρόνια κατά την διάρκεια των οποίων η Jane Thompson ήταν παραγωγικότερη τόσο σε πρακτικό όσο και σε θεωρητικό επίπεδο. Το 1993 μεταφέρθηκε στο Ruskin College της Οξφόρδης, ένα εκπαιδευτικό ίδρυμα αφιερωμένο στην Εκπαίδευση Ενηλίκων προερχόμενων από ομάδες υποεκπροσωπούμενες στην τυπική εκπαίδευση (Drews & Fieldhouse, 1996), όπου πήρε την θέση του κοσμήτορα της Σχολής Ανθρωπιστικών Σπουδών.

Έχοντας αποκτήσει ευρεία εμπειρία στην διδασκαλία τμημάτων, όπως την Εκπαίδευση Γυναικών, την Κοινωνική Εκπαίδευση και την Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης, το 2000 η Thompson ξεκίνησε να δουλεύει ως ερευνήτρια για το βρετανικό NIACE (Εθνικό Ινστιτούτο Εκπαίδευσης Ενηλίκων). Ο μη κυβερνητικός αυτός οργανισμός στοχεύει στην προώθηση της έρευνας και στην γενικότερη πρόοδο του τομέα μέσω της αύξησης του συνολικού αριθμού των ενηλίκων εκπαιδευόμενων και της ενίσχυσης των ευκαιριών για συμμετοχή στη μάθηση ατόμων από εκπαιδευτικά υποεκπροσωπούμενες ομάδες. Παράλληλα με την παρούσα εργασία της, η Thompson διατηρεί τις σχέσεις της με τον ακαδημαϊκό χώρο όντας επιστημονικός συνεργάτης και εξωτερική εξετάστρια σε διάφορα πανεπιστημιακά ιδρύματα στην Βρετανία και την Ιρλανδία. Το συγγραφικό της έργο είναι εκτενές και,

αντλώντας από την φεμινιστική θεωρία (Coats, 1994), συνδυάζει το προσωπικό με το πολιτικό με αποτέλεσμα να παράγει κείμενα προσιτά αλλά και παράλληλα συναισθηματικά φορτισμένα.

Όπως προαναφέρθηκε, η Jane Thompson προέρχεται από την Ριζοσπαστική παράδοση της Εκπαίδευσης Ενηλίκων, η οποία συνδέει την εκπαίδευση με τις ανεκπλήρωτες επιθυμίες κοινών ανθρώπων για να αλλάξουν τις περιστάσεις της ζωής τους. Σύμφωνα με αυτή την παράδοση, που αρνούμενη την ουδετερότητα κάθε εκπαιδευτικής διεργασίας (Freire, 1996) ορίζει τον ρόλο της ως ανοιχτά πολιτικό, ένας βασικός στόχος της Εκπαίδευσης Ενηλίκων είναι η βελτίωση και αλλαγή των όρων και συνθηκών ζωής, όχι μόνο σε ατομικό, αλλά κυρίως σε συλλογικό επίπεδο. Η Thompson αναγνωρίζει πως η Εκπαίδευση Ενηλίκων δεν αποτελεί πανάκεια στα κοινωνικά προβλήματα, μπορεί όμως να συνεισφέρει στην δημιουργία μιας κοινωνίας πιο δημοκρατικής και κοινωνικά δίκαιης μέσω της προώθησης διαφορετικών ιδεών και μορφών γνώσης (Thompson, 2000α).

Έχοντας αυτήν την θεωρητική βάση, η Jane Thompson ασκεί κριτική στην σύγχρονη επικρατούσα ιδεολογία της Δια Βίου Μάθησης η οποία τείνει πλέον να αντικαταστήσει τον όρο της Εκπαίδευσης Ενηλίκων. Η Thompson διατείνεται ότι η απήχηση της έννοιας της Δια Βίου Μάθησης έγκειται στο γεγονός ότι 'σημαίνει οτιδήποτε και ως εκ τούτου, κινδυνεύει να μη σημαίνει τίποτα' (Thompson, 2001:8). Θεωρεί την Δια Βίου Εκπαίδευση (όπως εφαρμόζεται στις περισσότερες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης) ως την εκπαιδευτική έκφραση της ιδεολογίας του Τρίτου Δρόμου. Ως ένα συνδυασμό φιλελεύθερων πολιτικών στάσεων, συντηρητικών κοινωνικών αξιών και οικονομικών προτεραιοτήτων (Thompson, Shaw & Bane, 2000) που οδηγεί σε στενά οικονομιστικά προσδιορισμένες μορφές εκπαίδευσης με έμφαση στην επίτευξη της απασχολησιμότητας.

Το ενδιαφέρον της Thompson επικεντρώνονταν πάντα στην εκπαίδευση κοινωνικά καταπιεσμένων ομάδων, και ειδικότερα στην εκπαίδευση γυναικών εργατικής τάξης.

Η Thompson αμφισβητεί την δυνατότητα της πολιτικής της Δια Βίου Μάθησης να προσφέρει ουσιαστικές λύσεις στα ζητήματά αυτών των κοινωνικών ομάδων καθώς η εστίαση της πολιτικής αυτής βρίσκεται, ως επί το πλείστον, στην διεύρυνση της συμμετοχής στην εκπαίδευση, χωρίς όμως να εξετάζονται κριτικά η δομή και το περιεχόμενό της. Η Δια Βίου Μάθηση αντιλαμβάνεται, λοιπόν, τον εκπαιδευόμενο κατά κύριο λόγο ως (ενδεχόμενο) εργαζόμενο, ενώ ταυτόχρονα προωθεί την ιδέα του ότι όποιος δεν συμμετέχει στην ελεύθερη αγορά της εκπαίδευσης είναι ο ίδιος υπαίτιος για τον τυχόν οικονομικο-κοινωνικό αποκλεισμό του. Απ' την πλευρά των εκπαιδευτών, το ενδιαφέρον επικεντρώνεται στις ποιοτικές προδιαγραφές, την πιστοποίηση, τον εφοδιασμό των εκπαιδευομένων με πρακτικές δεξιότητες και την εμφύχωση τους. Θεωρούμενη μέσα στο πλαίσιο αυτό, η Thompson ισχυρίζεται ότι η Δια Βίου Μάθηση, αντί για μέσο ανάπτυξης ολόκληρης της κοινότητας, ατομικοποιεί τα μέλη των παραπάνω ομάδων και λειτουργεί με στόχο την κοινωνικο-οικονομική τους ένταξη σε μια αμετάβλητη κοινωνία για την μορφή της οποίας δεν έχουν λόγο.

Η Thompson δεν αρκείται σε κριτική που να οδηγεί στο συναίσθημα της απόγνωσης και της αδυναμίας. Αντίθετα ελπίζει στη δημιουργία νέων οραμάτων μέσω της σύνδεσης της μάθησης με συλλογικούς αγώνες, μέσω της δημιουργίας διδακτικού υλικού που βασίζεται σε κοινωνικές πραγματικότητες και, πάνω απ' όλα, αντιμετωπίζοντας τους εκπαιδευόμενους ως πολιτικά όντα και όχι ως αντικείμενα εκπαιδευτικής ή άλλης πολιτικής. Προτείνει συνεπώς την προώθηση της Μη Τυπικής Μάθησης και της Κοινοτικής Εκπαίδευσης που λαμβάνουν χώρα εκτός εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και που αντλούν από τις προσωπικές εμπειρίες και την κοινωνική δράση των συμμετεχόντων. Η ιδιαιτερότητα αυτής της μάθησης είναι ότι, μέσω της επικοινωνίας και της απόδοσης νοήματος σε εμπειρίες και ζητήματα, δημιουργείται διάλογος και κοινές έννοιες, τα οποία είναι απαραίτητες προϋποθέσεις για περαιτέρω συλλογική δράση, καθώς και για την πνευματική αυτονομία των συμμετεχόντων. Η Μη Τυπική Μάθηση μας υπενθυμίζει ότι οι εκπαιδευόμενοι μαθαίνουν συνεχώς και συνήθως δίχως την βοήθεια του θεσμού της εκπαίδευσης. Ταυτόχρονα, η Τυπική Εκπαίδευση μπορεί επίσης να προσφέρει στην κατανόηση των

εμπειριών, να προσθέσει νέα και διαφορετική γνώση και να βοηθήσει τους συμμετέχοντες να χρησιμοποιήσουν αυτήν την γνώση πιο αποδοτικά για τους ίδιους. Αντλώντας από τον Freire, η Thompson επισημαίνει ότι αυτή είναι μάθηση που οδηγεί στην πρακτική της ελευθερίας και όχι σε κομφορμισμό στην λογική του παρόντος συστήματος (Thompson, 2001).

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η ομάδα στην οποία έχει εστιάσει η Thompson είναι οι γυναίκες. Η θέση των γυναικών στην Εκπαίδευση Ενηλίκων είναι ιδιαίτερη καθώς αποτελούν την πλειοψηφία τόσο ανάμεσα στους εκπαιδευόμενους όσο και στους εκπαιδευτικούς. Ωστόσο, οι άντρες συνεχίζουν να υπερτερούν αριθμητικά στα διδασκόμενα αντικείμενα με υψηλότερο κύρος καθώς και στα προγράμματα Ενδοεπιχειρησιακής Κατάρτισης. Η Thompson επισημαίνει ότι τα τμήματα που απευθύνονται πρωταρχικά σε γυναίκες τείνουν να υιοθετούν ένα θεραπευτικό μοντέλο εκπαίδευσης, πλούσιο σε στερεότυπα όσον αφορά στην ανάγκη για την ενίσχυση της αυτοπεποίθησης και την ανάπτυξη κοινωνικών ικανοτήτων. Συνεπώς, μόνες μητέρες, μετανάστριες και γυναίκες εργατικής τάξης γίνονται οι ομάδες-στόχοι για βραχυπρόθεσμα κρατικά και ευρωπαϊκά προγράμματα που παρουσιάζουν τα βαθύτερα δομικά κοινωνικά προβλήματα ως ατομικά ελλείμματα των γυναικών αυτών.

Σε αντίθεση με αυτό το μοντέλο εκπαίδευσης, και με στόχο την ουσιαστική ενδυνάμωση των γυναικών, η Thompson προτείνει τη δημιουργία ομάδων που αποτελούνται μόνο από γυναίκες. Αυτά τα τμήματα δεν είναι απλά προσωρινό μέτρο για γυναίκες που τους λείπει η αυτοπεποίθηση να συμμετάσχουν σε μικτές τάξεις. Απεναντίας, η Thompson υποστηρίζει ότι μια κοινωνική ομάδα πρέπει να οργανώνεται αυτόνομα, δηλαδή χωρίς την παρουσία μελών της ομάδας που την καταπιέζει, όταν στόχος της είναι η μεταβολή των σχέσεων δύναμης. Αυτά τα τμήματα δεν συνιστούν λοιπόν απλές τάξεις χωρίς άνδρες, αλλά συλλογική μόρφωση χωρίς διαχωρισμούς μεταξύ εκπαιδευτή και εκπαιδευόμενου, σκέψης και δράσης, πραγματικότητας και συναισθημάτων, προσωπικού και δημόσιου (Thompson, 1997).

Αυτή η εκπαίδευση, εμφανώς βασισμένη στη φεμινιστική θεωρία, αντιτίθεται στις ιδέες της αυθεντίας, της ειδίκευσης και της αντικειμενικότητας. Βασική μέθοδος που χρησιμοποιείται είναι οι βιογραφικές αφηγήσεις και αναλύσεις. Η ανταλλαγή εμπειριών μεταξύ των συμμετεχόντων και η αφήγησή τους δεν αποτελούν όμως αυτοσκοπό, αλλά χρησιμοποιούνται ως βάση για συλλογικό αναστοχασμό και γίνονται μέσο άσκησης κριτικής, παραγωγής γνώσης και συνειδητοποίησης. Παράδειγμα αυτής της εκπαίδευσης είναι η συγγραφή του βιβλίου 'Learning the Hard Way' (1989) στο οποίο γυναίκες εκπαιδευόμενες από το Εκπαιδευτικό Κέντρο Γυναικών του Southampton μιλούν οι ίδιες για τις εμπειρίες τους από την εκπαίδευση απευθυνόμενες τόσο σε άλλες γυναίκες όσο και σε εκπαιδευτικούς.

Οι προτάσεις της Thompson για την εκπαίδευση των γυναικών, όπως η ίδια επισημαίνει, μπορούν να χρησιμοποιηθούν και για άλλες κοινωνικά καταπιεσμένες ομάδες. Η ίδια, αναφερόμενη στην Κοινωνική Εκπαίδευση γενικότερα, υποδεικνύει ότι η διδακτική ύλη πρέπει να βασίζεται στις επιθυμίες και την πραγματικότητα των εκπαιδευόμενων, και όχι στις απαιτήσεις του εκπαιδευτικού συστήματος. Η εκπαιδευτική διεργασία πρέπει να συνδέει την νεοαποκτηθείσα γνώση με υπάρχουσες εμπειρίες, να ασχολείται με το διαφορετικό και το δύσκολο, να καλλιεργεί την φαντασία και να αφήνει περιθώριο για αντιπαράθεση. Τέλος, οι μέθοδοι πρέπει να είναι συμμετοχικές και να βασίζονται σε ισότιμο διάλογο (Thompson, 2002a).

Η συμβολή της Thompson είναι σημαντική και έγκειται στο ότι μας παρακινεί να χρησιμοποιήσουμε την εκπαίδευση για να δημιουργήσουμε οι ίδιοι νέα γνώση, γνώση η οποία είναι άμεσα συνδεδεμένη με τη ζωή μας. Σε μια εποχή που οι ιδεολογίες και τα οράματα δεν είναι πλέον δημοφιλή, η Thompson έχει το θάρρος να μας εξωθεί να χρησιμοποιούμε την εκπαίδευση ενηλίκων, όχι απλά ως μέσο αντίστασης στην καταπίεση, αλλά ως μέσο για την ενόραση μιας καλύτερης κοινωνίας.

ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΕΡΓΑ

Mayo, M. & Thompson, J. (eds) (1995) *Adult Learning, Critical Intelligence and Social Change*, Leicester: NIACE

Taking Liberties Collective (1989) *Learning the Hard Way: Women's Oppression in Men's Education*, London: Macmillan

Thompson, J. (2000) *Women, Class and Education*, London: Routledge

Thompson, J. (1997) *Words in Edgeways: Radical Learning for Social Change*, Leicester: NIACE

Thompson, J. (ed) (1980) *Adult Education for a Change*, London: Hutchinson

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Coats, M. (1994) *Women's Education*, Buckingham: The Society for Research into Higher Education/OUP

Drews, W. & Fieldhouse, R. (1996) 'Residential Colleges and Non-residential Settlements and Centres' in R. Fieldhouse (ed) *A History of Modern British Adult Education*, Leicester: NIACE

Duffen, S. & Thompson, J. (2003) *Talking it Through: a Practitioners' Guide to Consulting Learners in Adult and Community Learning*, Leicester: NIACE

Taking Liberties Collective (1989) *Learning the Hard Way: Women's Oppression in Men's Education*, London: Macmillan

Thompson, J. (προσεχώς) 'Changing Ideas and Beliefs in Lifelong Learning?' in D. Aspin (ed) *Philosophical Perspectives in Lifelong Learning*, Dordrecht: Springer Press

Thompson, J. (2002α) *Bread and Roses: Arts, Culture and Lifelong Learning*, Leicester: NIACE

Thompson, J. (2002β) *Community Education and Neighbourhood Renewal*, Leicester: NIACE

Thompson, J. (2001) *Rerooting Lifelong Learning, Resourcing Neighbourhood Renewal*, Leicester: NIACE

- Thompson, J. Shaw, M & Bane, L (2000) 'Editorial' in J. Thompson, M. Shaw & L. Bane *Reclaiming Common Purpose*, Nottingham: Russell Press
- Thompson, J. (2000a) *Women, Class and Education*, London: Routledge
- Thompson, J. (2000b) *Stretching the Academy: The Politics and Practice of Widening Participation in Higher Education*, Leicester: NIACE
- Thompson, J. (1999) *Ruskin College: Contesting Knowledge, Dissenting Politics*, London: Lawrence and Wishart
- Thompson, J. (1997) *Words in Edgeways: Radical Learning for Social Change*, Leicester: NIACE
- Thompson, J. (1995) 'Feminism and Women's Education' in M. Mayo & J. Thompson (eds) (1995) *Adult Learning, Critical Intelligence and Social Change*, Leicester: NIACE
- Thompson, J. (1983) *Learning Liberation: Women's Response to Men's Education*, London: Croom Helm
- Thompson, J. (ed) (1980) *Adult Education for a Change*, London: Hutchinson